

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4CdoR/12/2025
Identifikačné číslo spisu:	3821205036
Dátum vydania rozhodnutia:	30.06.2026
Meno a priezvisko:	JUDr. Mario Dubaň
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2026:3821205036.3

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloleté deti L. C., D. XX. W. XXXX a U. C., D. XX. M. XXXX, zastúpených procesným opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny A., deti matky G. G., D.X. Z. XXXX, H., H. XXX, zastúpenej advokátom JUDr. Ing. Mikulášom Práznovským, CSc., Nové Zámky, Bočná 26, a otca O. C., D. XX. M. XXXX, G., N. Y. XXX/XX, o zverenie maloletých detí do osobnej starostlivosti otca, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 8P/52/2021, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 12. marca 2025 sp. zn. 13CoP/26/2025, takto

rozhodol:

I. Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 21. marca 2025 sp. zn. 13CoP/26/2025 v napadnutom výroku, ktorým odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil v časti týkajúcej sa maloletej U. D. zrušuje a vec v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

II. Vo zvyšnej časti dovolanie odmieta.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prievidza (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 18. októbra 2024 č. k. 8P/52/2021 - 973 maloleté deti zveril do osobnej starostlivosti otca, ktorý je oprávnený zastupovať a spravovať ich majetok v bežných veciach (výrok I.), určil, že je matka oprávnená stretávať sa s maloletými deťmi v časoch bližšie špecifikovaných vo výrokovej časti tohto rozhodnutia (výrok II.), matku zaviazal prispievať na výživu maloletých (výrok III.), zmenil rozsudok súdu prvej inštancie č. k. 9P/36/2015-23 zo 6. októbra 2015 v časti zverenia maloletých detí do osobnej starostlivosti, úpravy styku a určenia výživného (výrok IV.), nariadil nad výchovou maloletých detí výchovné opatrenie -dohľad na obdobie do právoplatného skončenia trestného stíhania vedeného na Okresnom riaditeľstve Policajného zboru v Prievidzi, odbor kriminálnej polície pod ČVS: ORP-564/1 - VYS-PD-2023 (výrok V.), a štátu ani žiadnemu účastníkovi nárok na náhradu trov konania nepriznal (výrok VI. a VII.).

1.1 Súd prvej inštancie uviedol, že dôkladne zvážil názor detí, ktorý zisťoval na pravidelnej báze

prostredníctvom procesného opatrovníka, a ktorý deti prezentovali kontinuálne počas celého konania a skonštatoval, že deti chcú ostať v domácnosti otca, kde sa cítia dobre a bezpečne, pričom vyjadrili záujem sa s matkou stretávať. Z doterajších zistení mal súd prvej inštancie za preukázané, že názor detí sa ukotvil v ich presvedčení, že v domácnosti otca sa cítia dobre, a zo znaleckého posudku č. XX/XXXX vyplynulo, že deti sú v aktuálnom prostredí emočne stabilizované a spokojné. Z vykonaného dokazovania mal súd prvej inštancie rovnako za preukázané, že navrhovateľ má aktuálne vytvorené vhodné podmienky pre výchovu svojich dcér, vie im zabezpečiť výchovu v tom ohľade, že sú zdravé, dosahujú dobré školské výsledky, sú riadne ošatené a je o ne postarané, čo sa týka stravovania a zabezpečovania záujmových aktivít; poznamenal, že počas celého konania až do záverečných rečí navrhovateľ nežiadal od matky výživné, čo preukazoval vlastnou finančnou sebestačnosťou.

1.2 K námietke matky, že otec bol gambler a danej závislosti môže prepadnúť aj v budúcnosti súd prvej inštancie uviedol, že tieto námietky smerovali na obdobie do minulosti a nie ku dňu rozhodovania súdu, pričom túto skutočnosť zohľadnil v nariadenom výchovnom opatrení. Súd prvej inštancie skonštatoval, že je nevyhnutné pravidelne sledovať výchovu detí a starostlivosť o ne tak ako v rodine otca, keďže sám priznal, že sa v minulosti venoval hazardným hrám, tak aj v rodine matky, nakoľko jej manžel je trestne stíhaný a predmetné trestné stíhanie nie je aktuálne ukončené. Čo sa týka ďalších podmienok na zverenie maloletých detí do osobnej starostlivosti matky súd prvej inštancie súhlasil, že aj ona má vytvorené vhodné podmienky, keďže obýva rodinný dom; deti sa avšak počas znaleckých dokazovaní viackrát zmienili, že cítia zo strany jej terajšieho manžela ohrozenie. Znaleckým dokazovaním zistil, že deti k matke majú vytvorený pozitívny citový vzťah, deti matku neodmietajú, prajú si byť v styku aj s matkou, avšak vo výchove preferujú otca. Prvoinštančný súd pri hodnotení osobnosti a rodičovských schopností matky vychádzal zo znaleckého posudku Doc. Mgr. Art. M. B. R. č. XX/XXXX, že matka dokáže byť milujúcim a obetavým rodičom, pokiaľ zohľadní potreby maloletého dieťaťa pred svojimi. Súčasne apeloval na matku, že pokiaľ deti vyjadrovali počas konania obavy voči E. G., aby sa snažila vzhľadom na intenzitu upraveného styku s deťmi pracovať na zlepšení vzťahov nielen s ňou ako matkou, ale aj s jej terajším manželom, ktorý ku dňu rozhodovania súdu odsúdeným nebol.

1.3 Z predložených dôkazov a čestných prehlásení mal súd prvej inštancie za preukázané, že okolití susedia a rodinný príbuzní či známi vnímajú starostlivosť matky voči maloletým deťom na dobrej úrovni, matka sa deťom venuje a deti v jej prítomnosti sú spokojné, preto umožnil deťom a matke styk v čo najširšej miere. Matkou navrhovaných svedkov (O.) súd prvej inštancie nevypočul z dôvodu, že pre rozhodnutie súdu vo veci samej o vhodnejšom výchovnom prostredí pre maloleté deti nie sú svedkami, ktorí by dané skutočnosti v rozhodujúcej miere dokázali preukázať. Návrhy na znalecké dokazovanie z oblasti grafológie a zisťovania stavov exekučných konaní na preukázanie dlhov otca súd prvej inštancie nevykonával pre ich neúčelnosť a nerozhodnosť v otázke najlepšieho záujmu maloletých detí pri ich zverení do starostlivosti jedného z rodičov.

1.4 K otázke výživného otec od začiatku konania uvádzal, že v prípade zverenia detí do jeho osobnej starostlivosti od matky nepožaduje výživné, nakoľko je schopný samostatne pokryť výdavky na deti, čo však v záverečnej reči zmenil a požadoval od matky výživné vo výške 160 eur; otec však takto koncipovaný nárok riadne a včas neodôvodnil, preto konajúci súd poukázal na skutočnosť, že každý z rodičov je povinný prispievať na výživu svojho dieťaťa podľa svojich finančných možností a schopností. Na základe uvedeného rozhodol, že obaja rodičia sa podieľajú na nevyhnutných výdavkoch svojich detí, čo v prípade výdavkov 85 eur mesačne na jedno dieťa je u každého rodiča takmer v jednej polovici, t. j. vo výške 40 eur, ktoré bude uhrádzať matka a vo zvyšnej časti nevyhnutné výdavky na potreby a záujmy maloletých detí bude znášať otec. O nároku na náhradu trov konania rozhodol v zmysle § 52 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“), že každá zo strán bude znášať trovy konania samostatne a trovy, ktoré vznikli štátu bude znášať štát.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie matky a otca rozsudkom z 12. marca 2025 sp. zn. 13CoP/26/2025 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (výrok I.), odvolanie otca maloletých detí odmietol (výrok II.) a žiadnemu z účastníkov náhradu trov odvolacieho konania

nepriznal (výrok III.). Odvolací súd pri posudzovaní odvolacích dôvodov matky maloletých detí nenariadil pojednávanie, keďže nebolo potrebné dokazovanie opakovať ani dopĺňať a nevyžadoval si to ani dôležitý verejný záujem. Súd prvej inštancie vykonal dokazovanie v rozsahu postačujúcom na posúdenie tvrdení oboch rodičov tak, aby odvolací súd mohol vo veci meritórne rozhodnúť. K návrhu matky na doplnenie dokazovania odvolací súd nezistil dôvod na jeho vykonanie na pojednávaní, pretože na preskúmanie veci mu postačovala spisová dokumentácia a skutkové zistenia súdu prvej inštancie, ku ktorým nebol predložený žiaden presvedčivý dôkaz nasvedčujúci tomu, že iba ústna časť pojednávania po výmene písomných stanovísk by mohla zaručiť spravodlivé konanie.

2.1 Podľa odvolacieho súdu musí rozhodnutie o výkone rodičovských práv a povinností vždy vychádzať z právneho stavu v okamihu jeho vyhlásenia, preto sa stotožnil s prístupom súdu prvej inštancie, ktorý zodpovedne a s náležitou pozornosťou, vyžadujúcou si samotný záujem maloletých detí, zvolil čo možno najvhodnejšie riešenie, ak zmenil výchovné prostredie a maloleté deti zveril do osobnej starostlivosti otca. Nebol namieste odvolací dôvod matky maloletých detí, že by súd prvej inštancie zmenil výchovné prostredie maloletých detí bez toho, aby bola zistená kvalifikovaná, podstatná zmena pomerov. Výsledky dokazovania dali základ pre zmenu úpravy rodičovských práv a povinností týkajúcej sa osobnej starostlivosti o maloleté deti, pre zmenu boli splnené zákonné podmienky s dôrazom na záujem maloletých detí, ktoré počas celého priebehu konania pred súdom prvej inštancie prezentovali názor, že chcú zostať v starostlivosti otca, kde sú spokojné a nič im nechýba. Súd prvej inštancie podľa odvolacieho súdu komplexne poukázal aj na znalecké posudky v odsekoch 8., 9., 10. odôvodnenia, závery z ktorých vyhodnotil v kontexte so správami procesného opatrovníka, vyjadreniami účastníkov, výpoveďami svedkov a vecne správne postupoval, ak rešpektoval názor maloletých detí, ktoré sa cítia lepšie, bezpečnejšie v starostlivosti otca. Nesúhlasil s námietkou matky, že dôvodom zverenia maloletých detí do osobnej starostlivosti otca bolo vznesenie obvinenia manželovi matky, pretože súd prvej inštancie nepoprel prezumpciu nevinoty manžela matky, avšak pokiaľ sa maloleté deti v domácnosti matky necítia bezpečne a ohrozenie cítia zo strany terajšieho manžela matky, tak nebolo možné, aby obavy maloletých detí zostali nepovšimnuté.

2.2 K odvolacím námietkam matky k skutočnostiam, ktoré mali nastať po vyhlásení rozsudku súdu prvej inštancie odvolací súd poukázal na § 217 ods. 1 veta prvá zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), podľa ktorého pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia, a preto prípadné zmeny, ktoré mali nastať po vyhlásení rozsudku súdu prvej inštancie nemôžu spätne meniť pohľad na správnosť napadnutého rozsudku v čase jeho vydania. Navyše práve v dôsledku konania a rozhodnutia matky, keď maloletú U. otcovi neodovzdala do jeho osobnej starostlivosti i napriek tomu, že matke bola uložená povinnosť dočasne odovzdať maloleté deti do osobnej starostlivosti otca, a teda práve z dôvodu nerešpektovania súdneho rozhodnutia matkou maloletých detí - nebolo v odvolacom konaní doplnené dokazovanie o skutočnosti, na ktoré poukazovala matka maloletej, ktoré dátumovo mali nasledovať po 01. novembri 2024, po ktorom dátume matka maloletej nedodrжала ani dohodu s otcom maloletých detí na ich odovzdanie otcovi, ani súdne rozhodnutie. Odvolací súd vychádzal z toho, že matka maloletej svojim správaním nesleduje najlepší záujem maloletej, keď si maloletá neplní povinnú školskú dochádzku. K názoru maloletej U. zaujal stanovisko založené na úvahe, že ak počas celého konania pred súdom prvej inštancie opakovane vo všetkých vypočutiach spolu so sestrou L. prezentovala názor, že chce zostať v domácnosti otca, tak náhla zmena jej názoru - že sa nechce vrátiť k otcovi (až po rozhodnutí súdu prvej inštancie) za situácie, že sa nachádza u matky z titulu nerešpektovania súdneho rozhodnutia - sa nemohla dotknúť správnosti záverov napadnutého rozsudku. Akcentoval v tomto kontexte na to, že maloleté deti boli v starostlivosti otca od 10. januára 2022 a až do meritórneho rozhodnutia prvoinštančného súdu počas prezentovaného názoru maloletými deťmi nič nepreukazovalo, že by nešlo o ich slobodne prejavенú vôľu, osobitne u U. že chce zostať v starostlivosti otca.

2.3 Odvolací súd neuznal ani výhrady matky k obsahovým a formálnym náležitostiam Znaleckého posudku č. XX/XXXX z XX. W. XXXX, ak znalecká činnosť, resp. znalecká úloha bola vykonaná; pokiaľ s takýmto znaleckým posudkom matka maloletých detí nesúhlasila, ide o vyjadrenie jej hodnotenia k tomuto vykonanému dôkazu, ktorým hodnotením súd nie je viazaný. Znalčka zodpovedala uloženú

znaleckú úlohu, vykonala psychologické vyšetrenie obidvoch maloletých detí, ktoré sa vyjadrili, že sa boja partnera matky I., robil im zle, chcú byť u otca, v domácnosti matky necítia bezpečie. Na zvýraznenie vecnej správnosti napadnutého rozhodnutia sa odvolací súd vyjadril k odvolacím dôvodom matky maloletých detí, pričom nebolo potrebné dať odpoveď na všetky otázky, ale len na tie, ktoré mali pre vec podstatný, rozhodujúci význam. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 52 CMP tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala matka (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovenia § 420 písm. f) CSP a ktorého dôvodnosť spočíva v tom, že súd prvej inštancie nevykonal rozhodujúci dôkaz potrebný na zistenie skutočného stavu veci s námietkou, že znalecký posudok č. XX/XXXX z XX. W. XXXX je nezákonný a nepreskúmateľný. Súd prvej inštancie mal vykonať videozáznam, prepis videozáznamu a výsluch malolete M. o tom, ako sa 29. januára 2022 vyjadrila svojej sestre U., ktorá jej vyjadrenie zaznamenala na mobilný telefón, že chce bývať s mamou, a že „tá teta na úrade ju oklamala“, a že chce bývať v H. súdy mali vypočuť maloletú L., ale najmä mal. U., ktorá uviedla po rozhodnutí súdu prvej inštancie, že chce ostať bývať u matky. V ďalšom dovolateľka opakovala skutočnosti uvedené v odvolaní a vady vytýkané znaleckému posudku č. XX/XXXX z XX. W. XXXX, ktoré už prezentovala v konaní pred súdom prvej inštancie. V zmysle uvedeného žiadala rozhodnutia odvolacieho súdu a súdu prvej inštancie zrušiť.

4. Procesný opatrovník vo vyjadrení k dovolaniu zotrval na svojich vyjadreniach. Mal za to, že zverenie maloletých detí do osobnej starostlivo otca a upravený kontakt matky s deťmi nie je v rozpore s ich záujmami. V súvislosti s aktuálnou rodinnou situáciou potvrdil, že otec zabezpečuje starostlivosť o maloletú L. ktorá vyjadruje spokojnosť a chce aj naďalej zostať v jeho starostlivosti. Maloletá U. je od novembra 2024 v starostlivosti matky a opakovane sa vyjadruje, že si praje zostať v starostlivosti matky. Procesný opatrovník priblížil, že matka maloletých detí podala na otca trestné oznámenie, ktoré dosiaľ nie je ukončené; zároveň je vedené aj vyšetrovanie vo veci prečinu ohrozovania mravnej výchovy mládeže v súvislosti s neplnením povinnej školskej dochádzky u maloletej U.. Rodine bola opakovane sprostredkovaná aj odborná pomoc, ktorá však nebola zo strany rodičov dostatočne využitá.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je čiastočne dôvodné.

6. Na konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sa vzťahuje Civilný mimosporový poriadok. V zmysle § 2 ods. 1 CMP sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže CMP neustanovuje inak, dovolací súd ďalej skúmal možnosť aplikácie ustanovení CSP pre konanie o dovolaní otca maloletého dieťaťa.

7. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

8. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

10. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú: a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

11. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26, 5Cdo/57/2019, bod 9, 10) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

12. Dovolaťka videla naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP okrem iného aj nevykonaním výsluchu maloletej U., ktorá po rozhodnutí súdu prvej inštancie konzistentne tvrdí, že chce ostať bývať u matky.

13. Podľa čl. 6 Základných princípov CMP súd postupuje v súčinnosti s účastníkmi konania tak, aby zistil skutočný stav veci (v tejto súvislosti porovnaj i § 35 CMP, podľa ktorého súd je povinný zistiť skutočný stav veci) a súd je povinný na účely zistenia skutočného stavu veci vykonať všetky potrebné dôkazy, aj keď ich účastníci konania nenavrhlí (tu potom porovnaj tiež § 36 CMP, podľa ktorého je súd povinný vykonať aj iné dôkazy, ako navrhli účastníci, ak je to potrebné na zistenie skutočného stavu veci).

14. Podľa Čl. 3 ods. 1, ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia. [Pozn. Dohovor o právach dieťaťa bol vyhlásený v Zbierke zákonov pod č. 104/1991 Zb. a v prípade Čl. 3 a Čl. 12 upravuje všeobecné princípy, ktoré nie sú priamo vykonateľné, ale je potrebné tieto zásady inkorporovať do príslušnej vnútroštátnej legislatívy a aplikačnej praxe (uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 30. septembra 2014 sp. zn. II. ÚS 596/2014)].

- Podľa Všeobecného komentára č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho najlepšieho záujmu (Čl. 3 ods. 1) prijatého Výborom na jeho šesťdesiatom druhom zasadnutí (14. január - 1. február 2013) je pojem „najlepší záujem dieťaťa“ nesmierne komplexný a jeho obsah treba stanovovať podľa konkrétnych prípadov. Zákonodarca, sudca, správny, sociálny alebo školský orgán budú schopní práve prostredníctvom výkladu a vykonávania Čl. 3 ods. 1 v súlade s ostatnými ustanoveniami Dohovoru vyjasniť pojem a použiť ho v konkrétnej situácii. Najlepší záujem dieťaťa je však zároveň pojmom pružným a adaptabilným. Treba ho prispôsobiť a definovať podľa konkrétnej situácie dotknutého dieťaťa alebo detí, zohľadniť pritom ich osobný kontext, situáciu a potreby. Pri jednotlivých rozhodnutiach je potrebné posúdiť najlepší záujem dieťaťa a určiť ho vo svetle špecifických okolností situácie konkrétneho dieťaťa.

- Podľa prvej vety Čl. 5 Základných zásad zákona č. 6/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej len „ZoR“) záujem maloletého dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú.

- Podľa § 26 ZoR ak sa zmenia pomery, súd môže aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o výkone rodičovských práv a povinností alebo dohodu o výkone rodičovských práv a povinností.

- Podľa § 24 ods. 5 ZoR súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.

- Podľa § 43 ods. 1 ZoR maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, má právo vyjadrovať ho slobodne vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. V konaniach, v ktorých sa rozhoduje o veciach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, má maloleté dieťa právo byť vypočuté. Názoru maloletého dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca jeho veku a rozumovej vyspelosti (obdobne Čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa).

- Podľa prvej vety Čl. 4 Základných princípov CMP súd aplikuje a interpretuje právo rovnako vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania. Ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho najlepšom záujme a ak je to vhodné, informuje dieťa o všetkých podstatných otázkach týkajúcich sa priebehu konania a veci samej.

15. Podľa § 23 ods. 2 vety prvej CMP ak tento zákon neustanovuje inak, možno začať konanie aj bez návrhu; podľa § 40 rovnakého zákona súd môže prekročiť návrhy účastníkov a prisúdiť viac, než čoho sa domáhajú, aj vtedy, ak sa konanie mohlo začať aj bez návrhu.

16. Podľa § 38 ods. 1, ods. 2 CMP ak je účastníkom maloletý, ktorý je schopný vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne. Názor maloletého zisťuje súd spôsobom zodpovedajúcim jeho veku a vyspelosti. Podľa povahy veci zisťuje súd názor maloletého bez prítomnosti iných osôb.

17. Podľa § 63 CMP v odvolacom konaní možno uvádzať nové skutkové tvrdenia a predkladať nové dôkazné návrhy.

18. Podľa § 68 CMP odvolací súd dokazovanie zopakuje alebo doplní, ak to pre zistenie skutočného stavu veci považuje za potrebné.

19. Podľa § 217 ods. 1 vety prvej CSP pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia.

20. Esenciálnym a primárnym kritériom pri všetkých rozhodnutiach týkajúcich sa detí tak musí byť vždy najlepší záujem maloletého dieťaťa, ktorý sa podľa EŠLP skladá z dvoch zložiek. Na jednej strane vyžaduje udržiavanie väzieb dieťaťa s jeho rodinou, okrem prípadov, keď sa konkrétna rodina preukáže ako nevhodná. Z toho vyplýva, že rodinné väzby môžu byť pretrhnuté iba vo veľmi výnimočných prípadoch a musí byť vykonané všetko v záujme zachovania osobných vzťahov a ak je to vhodné, v

záujme obnovy rodiny. Na druhej strane je v záujme dieťaťa, aby bola jeho výchova zabezpečená v stabilnom prostredí a rodičom nemôže byť podľa čl. 8 dohovoru umožnené uplatňovať opatrenia, ktoré by mohli poškodiť zdravie alebo vývoj dieťaťa (rozhodnutie vo veci Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku zo 06. júla 2010, sťažnosť č. 41615/07, bod 136). Článok 8 dohovoru tak vyžaduje zo strany orgánov verejnej moci rozhodovanie zachovávajúce rovnováhu medzi záujmami dieťaťa a záujmami rodičov, osobitná pozornosť v tomto procese však musí byť venovaná najlepšiemu záujmu dieťaťa, ktorý v závislosti na jeho povahe a význame môže nad záujmami rodičov prevážiť (rozhodnutie vo veci Sahin proti Nemecku z 08. 07. 2003, sťažnosť č. 30943/96, bod 66).

20.1 Zároveň v zmysle citovaných ustanovení sa dieťaťu poskytuje možnosť, aby bolo vypočuté v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva. Akékoľvek rozhodnutie, ktoré nezohľadnilo názory dieťaťa alebo im nevenovalo primeranú pozornosť zodpovedajúcu veku a úrovni dieťaťa, upiera dieťaťu možnosť ovplyvniť určenie jeho najlepšieho záujmu (5Cdo/492/2015). Treba ale zdôrazniť, že nie je možné, aby všeobecné súdy stanovisko maloletého dieťaťa bez ďalšieho prevzali a aby založili svoje rozhodnutia iba na jeho prianí a nie na starostlivom a komplexnom posudzovaní jeho záujmov (rozsudok ESLP vo veci C. proti Fínsku zo dňa 9. mája 2006 č. 18249/02, body 57. - 59.).

20.2 Podľa jedného zo základných princípov mimosporového procesu vyjadreného v čl. 4 Civilného mimosporového poriadku, ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho „najlepšom záujme“. Inými slovami, objektívnym explicitne stanoveným zákonným kritériom pre rozhodnutie vo veci maloletého je „záujem maloletého dieťaťa“, čo korešponduje s podstatou a účelom základného práva maloletého dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť a tomuto právu zodpovedajúcemu základnému právu obidvoch rodičov na starostlivosť a výchovu o svoje dieťa. Obsah týchto práv je homogenizovaný nielen v práve, ale súčasne aj v povinnosti na sústavnú starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj dieťaťa v zmysle ustanovenia § 28 ods. 1 písm. a) ZoR. Pokiaľ teda ide o záujem maloletého dieťaťa, súd musí vyhodnocovať a zdôvodniť nielen mechanicky a formálne, ale s ohľadom na in concreto okolnosti.

21. Dovolací súd vzhľadom na vyššie uvedené po preskúmaní rozhodnutia odvolacieho súdu konštatuje, že dovolacia námietka matky týkajúca sa prípustnosti a dôvodnosti dovolania v časti nevykonania výsluchu maloletej U. je podľa § 420 písm. f) CSP opodstatnená. Procesný postup odvolacieho súdu, ktorým odmietol vykonať matkou navrhnutý výsluch maloletej, mohol mať podľa názoru najvyššieho súdu vplyv na posúdenie skutkového stavu veci, keďže z jej vyjadrení a listov predložených už v rámci dovolania vyplýva, že sa nechce vrátiť k otcovi a želá si zostať v starostlivosti matky. Dovolací súd v tejto súvislosti poukazuje aj na to, že nevykonanie dôkazu, ktorý môže mať význam pre posúdenie skutkového stavu, a ktorý nemožno bezpečne ustáliť z doteraz vykonaného dokazovania, možno kvalifikovať ako porušenie práva na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (porovnaj III. ÚS 332/09). Povinnosťou odvolacieho súdu bolo vykonať potrebné dokazovanie tak, aby bol reálny stav veci v čase jeho rozhodovania zistený dôsledne a spoľahlivo.

22. Dovolací súd preto opakovane zdôrazňuje, že záujem dieťaťa (v kontexte s článkom 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa) musí byť popredným hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, či už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Podobná požiadavka vyplýva aj z článku 32 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd zaručujúcej osobitnú ochranu detí a mladistvých (porov. napr. nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I. ÚS 3135/19). Je preto nevyhnutné, aby pri akejkoľvek súdnom rozhodovaní týkajúcom sa detí bol ich najlepší záujem skúmaný a posudzovaný ako určujúce kritérium pre konečné rozhodnutie - nech sa jedná o akékoľvek konanie týkajúce sa maloletého dieťaťa.

23. Najlepší záujem dieťaťa je ako koncept flexibilný a vždy by mal byť posudzovaný a definovaný individuálne s ohľadom na konkrétnu situáciu, v ktorej sa dotknuté dieťa nachádza, pričom pozornosť je potrebné venovať jeho osobným pomerom, situácii a potrebám (porov. nález Ústavného súdu ČR sp. zn.

I. ÚS 3226/16).

24. Najvyšší súd preto nemohol rezignovať na preverenie súladu napadnutého rozhodnutia s požiadavkami vyplývajúcimi zo zásady najlepšieho záujmu dieťaťa, hoci dovolanie podané dovolateľkou nie je po formálnej stránke bezchybné. Pri akomkoľvek rozhodovaní týkajúcom sa maloletého dieťaťa je nevyhnutné identifikovať a posúdiť jeho najlepší záujem a zhodnotiť možný dopad rozhodnutia na konkrétne dieťa. Tieto úvahy sa musia premietnuť aj do odôvodnenia rozhodnutia, z ktorého musí byť zrejmé, že najlepší záujem dieťaťa bol skutočne popredným hľadiskom pri rozhodovaní; musí byť vysvetlené, čo príslušný orgán považoval za najlepší záujem dieťaťa, na základe akých kritérií k tomuto záveru dospel a prípadne aj to, ako bol tento záujem pomerovaný s ďalšími relevantnými záujmami či právami.

25. Akokoľvek by sa najvyšší súd chcel stotožniť s východiskami odvolacieho súdu, ktorý svojím postupom sledoval presadenie všeobecne žiaduceho cieľa - v podobe zachovania čo najbezpečnejšieho prostredia pre maloleté deti - nemohol akceptovať, že tento cieľ sa odvolací súd usiloval dosiahnuť bez zohľadnenia aktuálneho postoja maloletého dieťaťa, ktorý sa od rozhodnutia súdu prvej inštancie kategoricky zmenil. Ak odvolací súd nadobudol presvedčenie, že pre maloletú U. bude vhodnejšie a bezpečnejšie žiť s otcom, bolo jeho povinnosťou pristúpiť k vykonaniu ďalšieho dokazovania tak, aby bol skutočný stav veci preukázaný v súlade s požiadavkami zákona upravujúceho toto osobitné súdne konanie.

26. Po relevantnom vyhodnotení všetkých právne významných otázok dovolací súd v zmysle ustanovení § 449 a § 450 CSP zrušil výrok odvolacieho súdu, ktorým rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil v časti týkajúcej sa maloletej U. a vec mu vrátil v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie.

27. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

28. Dovolaateľka v podanom dovolaní odôvodnila dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP aj tým, že súd prvej inštancie nevykonával rozhodujúce dôkazy na zistenie skutočného stavu veci a Znalecký posudok č. XX/XXXX je nezákonný a nepreskúmateľný. S ohľadom na obsah podaného dovolania, ktoré je v mnohom zmätočné a nesúrodé si dovolací súd s použitím výkladové pravidla uvedeného v ustanovení § 124 ods. 1 CSP z podaného dovolania vyabstrahoval, že v tejto časti podaného dovolania sa matkine námietky dotýkajú aj keď len okrajovo, nie len maloletej U. ale aj maloletej L. preto pristúpil v tejto časti k odmietnutiu podaného dovolania.

29. K ostatným námietkam matky uvedených v podanom dovolaní musí dovolací súd primárne uviesť, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci. Dovolací súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní v zásade nemá možnosť vykonávať dokazovanie. Dovolaním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených odvolacím súdom, ani prieskumu nim vykonaného dokazovania. Inými slovami, na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly má síce dovolací súd možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či konajúcimi súdmi prijaté závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces, čím by mohlo dôjsť k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP, avšak dovolací súd uvádza, že tieto vady v prejednávanej veci nezistil.

30. Podľa názoru vec prejednávajúceho senátu i keď nepreskúmateľnosť, resp. nedostatok dôvodov je takým nesprávnym procesným postupom, ktorý je spôsobilý znemožniť sporovej strane, aby uplatňovala svoje procesné práva v takej miere, že to má za následok porušenie práva na spravodlivý proces, v prejednávanej veci o taký prípad nešlo. Dovoláním napádaný rozsudok totiž uvádza skutkový stav, ktorý považoval odvolací súd za rozhodujúci, stanoviská strán sporu k prerokúvanej veci, výsledky vykonaného dokazovania, obsah odvolania i rozhodujúce skutočnosti, na základe ktorých vyvodil svoje právne závery vysvetlené v odôvodnení. Vzhľadom na to, že odvolací súd potvrdil prvoinštančné rozhodnutie treba mať na pamäti, že konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca spätosť rozsudku odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozsudkom vytvára ich organickú (kompletizujúcu) jednotu. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu vyplýva, že sa odvolací súd stotožnil s odôvodnením rozhodnutia súdu prvej inštancie ohľadom vykonania, resp. odôvodnenia nevykonania dokazovania, ako sa aj v bode 52 vysporiadal s námietkou matky k obsahovým a formálnym náležitostiam Znaleckého posudku č. XX/XXXX (pozn. nebol v predmetnom konaní jediným základom pre rozhodnutie vo veci). Vzhľadom na argumentáciu matky v podanom dovolaní, kde v podstatnom len poukazuje na nespokojnosť s právnymi závermi súdov nižšej inštancie, záverom Znaleckého posudku a vysporiadaním sa s predloženými dôkazmi musí dovolací súd pripomenúť, že za vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP v žiadnom prípade nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv strany/účastníka, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom.

31. Z uvedených východísk možno rezumovať najmä to, že dovolateľka (riadne zastúpená kvalifikovaným právnym zástupcom) v dovolaní v prevažnej časti takmer doslovne skopírovala svoje podané odvolanie ako aj vyjadrenie z 31. januára 2024, ktoré miestami doplnila o argumentáciu týkajúcu sa odvolacieho súdu. K takto postavenému dovolaniu dovolací súd vyslovene poukazuje na § 433 CSP, podľa ktorého dovolací dôvod nemožno vymedziť tak, že dovolateľ poukáže na svoje podania pred súdom prvej inštancie alebo pred odvolacím súdom. Zákon vyžaduje na spisanie dovolania vyššie kvalitatívne požiadavky (ktoré má garantovať zastúpenie dovolateľa advokátom), v porovnaní s vyjadreniami pred súdom prvej inštancie, prípadne s požiadavkami kladenými na obsah odvolania. Uvedeným požiadavkám nezodpovedá, ak text dovolania predstavuje v zásade len skopírovaný text odvolania proti rozsudku súdu prvej inštancie (prípadne vyjadrenia), ako tomu bolo v predmetnom prípade.

32. Vzhľadom na uvedené dovolací súd dospel k záveru, že dovolateľka v tejto časti dovolania neopodstatnene namietala, že odvolací súd nesprávnym procesným postupom znemožnil uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP). Prípustnosť jej dovolania z tohto ustanovenia preto nevyplýva. Najvyšší súd preto dovolanie matky maloletých detí podľa § 420 písm. f) CSP v tejto časti odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

33. Nad rámec uvedeného považuje dovolací súd - so zreteľom na skutkové okolnosti veci - za potrebné pripomenúť, že obaja rodičia stoja v tomto konaní pred voľbou: buď zotrávajú na striktné protichodných postojoch a budú maloleté deti naďalej vystavovať zjavne traumatizujúcim situáciám, alebo sa pokúsia nájsť spoločnú reč a spolupôsobiť pri zabezpečení ich harmonického a všestranného rozvoja. Urovanie vzájomných vzťahov medzi rodičmi, snaha dospieť ku konsenzu o spôsobe výchovy detí (vychádzajúc z ich najlepších záujmov) a vyvarovanie sa konaniu, v ktorom sa maloleté dieťa či výkon rodičovských práv stávajú „prostriedkom na vybavovanie vzájomných účtov" alebo domnelých krívd, by mali byť pre oboch rodičov prirodzenou prioritou.

34. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

